

Remissvar Läns-FUB i Västerbotten och Västernorrland

LSS-kommitténs arbete är färdigt. Betänkandet har tillkommit för att utforma en ny lag om stöd och service till vissa personer med funktionsnedsättning och för att bringa ner de kostnader som är förknippade med tillämpningen av LSS-lagen. Det är en omfattande utredning i vilken en del positiva förslag föreligger såsom kravet på ett barnperspektiv i LSS samt inrättandet av personlig service med boendestöd.

Målsättningarna att skapa en ny lag om stöd och service till vissa personer med funktionsnedsättning, LSS, och målsättningen att hålla ner kostnaderna för lagens tillämpning står ofta i motsättning till varandra. Detta ger olyckligtvis betänkandet, en i många sammanhang, tvetydig karaktär. För att minska denna tvetydiga karaktär anser vi, att rubriken på betänkandet ger fel signaler till framtida beslutsfattare och tjänstemän. Titeln ”*Möjlighet att leva som andra*” kan tolkas på olika sätt. Bland beslutsfattare kan det tolkas som rubriken ”Möjlighet att leva som andra” bestäms av om det finns ekonomiska resurser därtill. Mot denna bakgrund vill vi att titeln på den slutgiltiga propositionen som regeringen framlägger till riksdagen skall vara ”*Rättighet att leva som andra*”.

Det är bra, att utredningen i likhet med föregående utredning fastslår att ”*personer med funktionshinder fortfarande inte har samma möjligheter till delaktighet som andra i samhället*”. Skälet till denna utredningens slutsats är att rådande lagar, samhällets struktur och värderingar, inte garanterar goda levnadsvillkor.

Diskussionen om de funktionshindrades rättigheter inleds genomgående av en deklARATION om stöd till LSS och de principer som genomsyrar LSS. Denna följs emellertid ofta av en argumentering, som på väsentliga områden urvattnar LSS-lagstiftningens innebörd och funktion. Argument som genomsyras av kostnadsekonomiskt tänkande. Som utredningen påpekar: ”*Vi föreslår att LSS ska finnas kvar som rättighetslag för personer med omfattande stödbehov till följd av stora och varaktiga funktionsnedsättningar.*” Det finns uppenbara risker för att insatserna för att tillgodose dessa behov vid vissa tillfällen lokalt kan komma att prioriteras ned till förmån för andra insatser från samhällets sida. ”*LSS är, och ska vara, en rättighetslag för sociala tjänster som kompletterar SoL, utan att ersätta eller inskränka denna.*” (sida 253)

Utredningen bekänner sig med andra ord här till uppfattningen att LSS måste finnas eftersom SoL inte garanterar goda levnadsvillkor för alla grupper med

funktionsnedsättning. Samtidigt argumenterar utredningen i en del fall, direkt eller indirekt, på ett sätt som gör att man får en känsla av att den anser att det egentligen inte föreligger någon skillnad mellan SoL och LSS. Det är en argumentering som vi känner igen från de diskussioner som förts av SKL.

Vi anser, att om man säger sig vilja behålla och utveckla LSS, så får det inte vara liktydigt med att man, utifrån kostnadsekonomiska skäl, anpassar LSS till SoL. LSS får, som utredningen själv säger, inte bli en minuslag. Det måste bli en fråga om att i SoL införa de kvalitativa krav, som LSS ställer och utvecklar SoL utifrån dessa.

Så länge som personer med funktionsnedsättningar fortfarande inte har samma möjligheter till delaktighet och inte kan uppnå jämlikhet i levnadsvillkor i förhållande till andra människor i samhället, måste LSS finnas. Vi anser, att det är viktigt att utredningen klart visar, att den vill fullfölja LSS-lagens intentioner och inte gör det till en fråga om utvärdering av lagen 2010. Det är på tok för tidigt att göra detta.

Familjeperspektiv

Det är positivt att utredningen har tagit upp barnperspektivet. Ett barn är en mycket påtaglig och viktig del i en familjs tillvaro. Det gäller i hög grad i de familjer där det finns barn med utvecklingsstörning. I förarbetena till den gamla utredningen om LSS diskuterades och framhölls vikten av ett helhetsperspektiv när det gällde personer med utvecklingsstörning. Det innebar att man när det gällde barn och ungdomar betonade betydelsen av ett för individen integrerat barn/ungdoms- och familjeperspektiv. I LSS-kommitténs utredning har familjeperspektivet kommit bort och istället utgår man renodlat från ett barnperspektiv där det hela tiden är fråga om att se till individens, barnets behov. Men vad man därvid glömmer och som inte nog kan framhävas är att barn- och ungdomar med funktionsnedsättning/utvecklingsstörning som individer ingår som medlemmar i en familj. De har föräldrar och ofta syskon som oavsett boendeform har avgörande ansvar, roll och betydelse för barnets livskvalitet, känsla av trygghet och sociala välbefinnande. Föräldrarnas ansvar varierar naturligtvis med avseende på barnets ålder, men väl så viktigt är graden av barnets funktionsnedsättning, och det ökade behovet av stöd och service som det faktiska medför.

När man diskuterar insatser för barn är det därför, i enlighet med ovannämnda synpunkter, också viktigt att se på dessa som kompletterande insatser sedda i ett familjeperspektiv. Men utredningen diskuterar överhuvudtaget inte hur viktigt det är att ha ett familjeperspektiv. Dessa aspekter, är inget som utredningen behandlar, vilket vi ser som en avgörande brist.

Goda levnadsvillkor

Diskussionen om levnadsvillkoren för personer med funktionsnedsättning kan enligt vår mening inte reduceras till en fråga om tillgång till materiella insatser och kostnader i samband med dessa. För personer med utvecklingsstörning handlar det om goda levnadsvillkor och inte bara om så kallade skäliga levnadsvillkor. Vi finner att argumenten i regeringens proposition 1999/2000:79, Från patient till medborgare - en nationell handlingsplan för handikappolitiken fortfarande är lika viktiga idag som då:

”Beroendet av andras välvilja har begränsat möjligheterna att utforma ett liv på egna villkor. Institutionstänkande och segregation har ibland syftat till att skydda funktionshindrade från övriga samhället och ibland tvärtom, att skydda samhället från funktionshindrade. Ett tänkande som står i stark kontrast till de målsättningar som dagens handikappolitik bygger på - full delaktighet, jämlikhet och alla människors lika värde.”

Vi anser att begreppet goda levnadsvillkor aldrig kan reduceras till skäliga levnadsvillkor eftersom goda levnadsvillkor är något mycket mer än ekonomiskt betingade överväganden. Det handlar om en helhetssyn på individens bästa. Det handlar om kontinuitet i insatser. Det handlar om självbestämmande. Det handlar om delaktighet. Det handlar om inflytande. Sist men inte minst respekt för den enskilde.

Utredningen präglas, när det gäller frågan om goda levnadsvillkor, av en stark tvetydighet, där man ofta söker negligera och förminska LSS betydelse genom att istället smyga in SoL. Så sker till exempel på sida 256 där man anser att det inte är så viktigt om den enskilde alltid har goda levnadsvillkor.

Sålunda säger man *”Begreppet goda levnadsvillkor i LSS ska uppfattas som ett krav på att insatser enligt lagen utformas så att de säkerställer att den enskilde inte, till följd av sitt stöd- och servicebehov, under en längre tid hänvisas till att leva på en nivå som motsvarar försörjningsstödet enligt SoL. Det är däremot inte rimligt att uppfatta goda levnadsvillkor som en garanti mot att den enskilde inte vid något enskilt tillfälle ska hänvisas leva på en sådan nivå”*. Den fråga man omedelbart ställer sig, är vem som skall avgöra när och hur länge detta enskilda tillfälle skall gälla, och vilka garantier som finns för en återgång till goda levnadsvillkor enligt LSS. Man fortsätter och säger: *”Begreppet skälig levnadsnivå enligt SoL har en distinkt betydelse när det gäller försörjningsstöd, men det saknas vägande skäl att skilja mellan goda levnadsvillkor och skälig levnadsnivå i fråga om sociala tjänster som omfattar stöd, service, omsorg och omvårdnad till personer med funktionsnedsättningar.”*

Förvirringen och tvetydigheten blir mycket tydlig i det stycke som följer på kommitténs bedömningar när det gäller goda levnadsvillkor, där det heter enligt följande:

”Regeringen bör särskilt uppmärksamma skillnader i syften och målsättningar mellan LSS och SoL vid en översyn av hur den senare lagen fungerar som redskap för att uppnå de nationella målen för handikappolitiken. Det bör då prövas om SoL ska kompletteras med en bestämmelse om att personer med funktionsnedsättning som får bistånd med anledning av funktionsnedsättningen genom detta ska tillförsäkras goda levnadsvillkor”.

Vad menar utredningen? Å ena sidan skjuter man LSS i sank eller fullständigt desarmerar denna när man säger att det saknas skäl att skilja mellan goda levnadsvillkor och skälig levnadsnivå inom de ovan uppräknade områdena. Det är ju dessa områden och deras kvalité som är själva grundpelarna i LSS tillsammans med dess intentioner om beaktande av inflytande, delaktighet, självbestämmande och kontinuitet när det gäller insatser till personer med utvecklingsstörning. Å andra sidan säger man att SoL skall kompletteras med LSS principer. Den fråga som man måste ställa sig i detta sammanhang är vad kommittén egentligen menar, när den säger att LSS skall vara kvar och att SoL skall kompletteras med de goda levnadsvillkor som ingår i LSS. Samma fråga inställer sig vid följande formulering på sida 263 där utredningen säger följande: *”Det är alltså inte givet utifrån lagar och förarbeten, att goda levnadsvillkor måste betyda något annat eller något bättre än skälig levnadsnivå.”* Återigen vad menar kommittén? Här anser kommittén att LSS goda levnadsvillkor inte är så viktiga. De kan i stället ersättas med SoL:s skäliga levnadsvillkor.

Vår uppfattning är att betänkandet är mycket motsägelsefullt och tvetydigt när det gäller relationen LSS och SoL och när det gäller skillnaderna och tillämpningen mellan goda levnadsvillkor och skäliga levnadsvillkor. Om betänkandet verkligen menar vad det säger, att LSS skall vara kvar som rättighetslag för personer med omfattande stödbehov på grund av sina funktionsnedsättningar, måste den slutgiltiga propositionen undanröja denna tvetydighet. Säger man sig vilja stödja LSS som rättighetslag kan man inte hålla dörrarna öppna för lagtrots eller möjligheter att på olika sätt kringgå lagen.

Personlig ekonomi och avgifter

Utredningen diskuterar den enskilde och de kostnader och avgifter som är förknippade med dennes levnadsvillkor. Vi anser att det är en brist i undersökningen att man i det här sammanhanget inte har en helhetssyn. En helhetssyn som tar hänsyn till samspelet mellan goda levnadsvillkor, den enskildes kostnader och ekonomi. Nu blir det alldeles för mycket av avgiftstänkande. Vi vill

påminna om LSS propositionen sida 100 där det hävdas att huvudmannen måste *”ta hänsyn till att den enskilde har tillräckliga medel för t.ex. erforderlig tandvård, tillgång till fritidsmöjligheter och semester.”* Vi anser att det är nödvändigt att i stället koncentrera tänkandet och diskussionen på vad som ekonomiskt krävs för att som individ med funktionsnedsättning leva ett så normalt liv som möjligt, det vill säga att erhålla ett grundbelopp som gör det möjligt för den enskilde att leva som andra. Det skall inte gå att ändra på detta grundbelopp på grund av ökade kostnader när det gäller till exempel hyra eller städning.

Äldre

I lagförslaget föreslås att lagen bara skall gälla för personer som vid tiden för ansökan om insatser inte har fyllt 65 år. Däremot när det gäller daglig verksamhet föreslår man denna skall pågå till när personen fyller 67.

Varför skiljer man mellan daglig verksamhet och övriga insatser? Vi anser att gränsen 67 bör gälla för alla insatser.

Registerkontroll

Det är synnerligen positivt, att kommittén föreslår, att all personal eller omvårdande personer, som skall ha ansvar för barn skall bli föremål för registerkontroll. Med tanke på målgruppen personer med kognitiv funktionsnedsättning och den utsatthet som präglar dessa anser vi att registerkontrollen även skall gälla personer som skall hjälpa och sörja för vuxna personer med funktionsnedsättningar enligt LSS personkretsar.

Personlig service med boendestöd och ledsagning

När det gäller förslaget om rätten till personlig service med boendestöd och att detta stöd skall gälla högst 40 timmar anser vi att det råder vissa oklarheter. Det är oklart vilka som kan räkna med detta stöd. Gäller det bara de som bor i bostad med särskild service? Gäller det också de som bor i bostad utan särskild service själva eller hos föräldrarna? Vi anser, att rätten till personlig service skall gälla alla dessa grupper, annars måste ledsagarservicen vara kvar som insats! För att förslaget skall få den verkan, som utredningen avser, är det viktigt att det formuleras tydliga krav till kommunerna om vad som fordras för att implementeringen skall rimma med den enskildes behov av ledsagning och goda levnadsvillkor.

Individuell plan (sida 675-680, sida 658)

Kommittén påpekar att LSS-insatsen individuell plan i mycket liten utsträckning kommit till användning. Utredningen menar att detta beror på att det råder en viss förvirring på grund av det finns så många olika planer som påminner i vissa stycken om individuell plan ute i kommunerna. Vidare hävdar den att det är få

enskilda eller deras företrädare som begärt att få individuell plan varför handläggarna därmed inte får kunskap och erfarenhet av att upprätthålla planer. Ett annat hinder för individuell plan som anförs är att personalen saknar tillräcklig tid för samordnad planering.

Vi finner denna argumentering synnerligen märklig. Kommunerna har faktiskt haft och har fortfarande skyldighet att ordentligt informera om möjligheten att få en individuell plan. Det är något som kommunens LSS-konsulent har ansvaret för. Detta har inte skett i många kommuner. Varför? Det finns stor anledning att misstänka att det beror på att individuell plan med dess krav på helhetssyn och samverkan mellan de olika personer som ingår i den enskildes dagliga verksamhet kostar pengar. En mycket allvarlig aspekt är kommunernas sätt att presentera egna planer för de enskilda och deras företrädare utan att tala om dels existensen av individuell plan enligt LSS, dels att de planer som man själv framtagit inte går att jämföra med individuell plan enligt LSS. Att personalen saknar tid för samordnad planering har faktiskt kommunerna ansvar för. Vi finner det märkligt att man separat diskuterar daglig verksamhet och de behov som finns av samordning när det gäller kartläggningen av den enskildes behov. Detta gäller framför allt alla så kallade aktivitetsplaner för den enskilde, som olika verksamheter tagit fram för internt bruk. Varför tar inte utredningen avstånd från dessa försök eller planer att kringgå eller slippa informera om individuell plan (IP) enligt LSS? Och varför påpekar inte utredningen att IP enligt LSS är det bästa sättet att genomföra dessa saker och att kommunerna har skyldighet att informera att så är fallet!

Kompetens

Det är positivt att man understryker vikten av utbildning och kompetens bland personal som utför stöd och service och bland handläggare, beslutande nämnder och domstolar. Men vi befinner det beklagligt att man i det förslag om handlingsplan för kompetensförsörjningen inom kommunerna som kommittén presenterar (sida 328) inte uppmärksammar beslutsfattarnas behov av kunskap och kompetens.

Konsekvensanalys

Utredningen lyfter fram en rad frågor, men nöjer sig väldigt ofta med detta. Det förekommer mycket lite av debatt, analys och konsekvenser i anslutning till dessa frågor. Det är en mycket uppenbar brist i utredningen. För att ta några exempel: När man diskuterar kommunala riktlinjer men att inga kommentarer eller konsekvenser följer på detta (sida 148). Likaså diskuterar man icke verkställda beslut (sida 199). Även här råder det tystnad när det gäller konsekvenserna. När barnombudsmannen föreslår olika insatser och nya lagar kommenteras detta inte (sida 305).

Samverkan

Med tanke på att betänkandet behandlar en lagstiftning gällande personer med olika grader av funktionsnedsättningar är det ytterst förvånande hur lite man understryker vikten av samverkan med olika handikapporganisationer. Se gärna LSS kommitténs förslag, sida 41. Det är ju dessa medborgare i vårt land, som den kommande lagstiftningen gäller för. Samma brist förefaller även förslag som kommittén tilldelar myndigheter inom olika verksamhetsområden rörande levnadsvillkor för personer med funktionsnedsättningar.

Vi vill att följande aspekter beaktas vid utformandet av den slutgiltiga propositionen som skall föreläggas riksdagen:

- Att rubriken ”*Möjlighet att leva som andra*” ändras till ”*Rättighet att leva som andra.*”
- Att goda levnadsvillkor enligt LSS alltid skall vara formulerade utifrån LSS och inte sammanblandas med SoL.
- Att LSS lagen och dess intentioner inte kan ersättas av SoL.
- Att barnperspektivet måste kompletteras med ett familjeperspektiv.
- Att insatser till barn enligt LSS är ett komplement till föräldrahemmet.
- Att åldersgränsen för LSS målgrupper skall vara som för övriga i samhället
- Att registerkontrollen även skall gälla för vuxna inom alla LSS personkretsar.
- Att insatserna, i enlighet med LSS, utformas så att de stärker den enskildes möjlighet att leva ett självständigt och oberoende liv och att delta aktivt i samhällslivet.
- Att den enskilde skall ha ett grundbelopp för att kunna leva ett oberoende och självständigt liv.
- Att insatsen personlig service med boendestöd skall förtydligas.
- Att kompetensutveckling skall gälla personal, tjänstemän och beslutsfattare - såväl rättsliga som politiska.
- Att krav på konsekvensanalys införs i propositionen.
- Att individuell plan enligt LSS gäller för personer med funktionsnedsättning och inte får sammanblandas med andra verksamhetsplaner.
- Att propositionen tydligt framhäver behovet och vikten av samverkan med handikapporganisationerna.
- Att efter beslutet om en ny LSS lag fatta beslut 2010 om en samlad lagstiftning för LSS och SoL är alldeles för tidigt.
- Att försäkringskassans beslut skall kunna överklagas.

- Att vid den framtida utvärderingen av LSS skall man särskilt undersöka och granska konsekvenserna av borttagandet av minimigränsen 20 timmar för personlig assistans.
- Att vid ovannämnda utvärdering beakta konsekvenserna av de restriktioner som föreslås gälla dubbelassistansen.
- Att vid den framtida utvärderingen av LSS särskilt undersöka och granska konsekvenserna vad prioriteringen av kostnader för LSS-lagstiftningen inneburit för LSS-personkrets.
- Att habiliteringsersättningen bibehålles som ett uttryck för respekt för den enskilde.
- Att utredningen föreslår olika åtgärder och förmåner för de arbetsgivare som skapar riktiga arbeten på öppna marknaden för personer med funktionsnedsättning.
- Att försäkringskassans verksamhet skall bli föremål för kontroll och tillsyn.
- Att tillsynen av implementeringen av LSS verkligen blir föremål för granskning, det vill säga att lagen verkligen genomföres.
- Att sanktionsmöjligheten verkligen används.
- Att om sanktionen ej efterlevs, ska lagtrotset straffas kraftigt.

För:

Västerbottens län

Västernorrlands län

Knut Magnusson

Christina Eliasson